

19.3.2025

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta 12.3.2025

Asia: HE 10/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallinto-oikeus lausuu hallituksen esityksen keskeisistä ehdotuksista kunnioittavasti seuraavaa:

Turvapaikkapuhuttelupöytäkirjan tarkastamisesta luopuminen (97 a §)

Merkittävä osuus kansainvälistä suojelua koskevien asioiden valitusperusteista liittyy jo nykyisellään valittajan ja Maahanmuuttoviraston eriäviin näkemyksiin siitä, onko turvapaikkakertomus tulkittu ja kirjattu puhuttelupöytäkirjaan oikein. Maahanmuuttovirastossa tarkastettujen ja valittajan allekirjoituksellaan vahvistamien puhuttelupöytäkirjojen merkitystä asian selvittämisessä on kuitenkin voitu muutoksenhakuvaiheessa pitää lähtökohtaisesti varsin suurena.

Pöytäkirjan tarkastamisesta luopuminen johtaa todennäköisesti muutoksenhakuvaiheessa esitettävien pöytäkirjaus- ja tulkkausvirheitä koskevien väitteiden määrän kasvuun. Hallinto-oikeus huomauttaa, että mm. perustuslain 9 §:n 4 momentissa ja ulkomaalaislain 147 §:ssä tarkoitetusta ehdottomasta palautuskiellosta johtuu, ettei hakijalle annettu mahdollisuus korjausten esittämiseen määräajassa ennen Maahanmuuttoviraston päätöstä estä hakijaa vetoamasta pöytäkirjan virheisiin ja puutteisiin ensi kertaa vasta hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeudella on myös oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 37 §:ssä asetettu velvoite huolehtia siitä, että asia tulee selvitettyksi. Näin ollen turvapaikkapuhuttelupöytäkirjan tarkastuksesta luopuminen on hakijalle annetusta korjausmahdollisuudestakin huolimatta omiaan johtamaan hallituksen esityksen luvussa 6.1.1. kuvattuun tilanteeseen, jossa hallinto-oikeus joutuu jollain tapaa korvaamaan suorittamatta jäänyttä pöytäkirjan tarkistusta tai muutoin tekemään punnintaa tarkastamattoman pöytäkirjan

ja valittajan esittämän korjauksen välillä. Näin ollen pöytäkirjan tarkastamisesta luopuminen merkitsisi hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan heikennystä muutoksenhakuvaiheessa käytettävissä olevan oikeudenkäyntiaineiston laatuun ja valittajien oikeusturvaan.

Hallinto-oikeus toteaa, että nykytilanteeseen verrattuna puhuttelupöytäkirjojen tarkastamisesta luopuminen voi lisätä Maahanmuuttovirastolle uudelleen selvitettäväksi palautettavien asioiden määrää ja johtaa yhä useammin suullisten käsittelyjen järjestämiseen valittajan puhuttelukertomuksen selvittämiseksi hallinto-oikeudessa. Suulliset käsittelyt työllistävät hallinto-oikeuksia kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa jo nykyisellään. Suulliseen käsittelyyn voi kulua hallinto-oikeudessa kokonainen päivä, ja siihen osallistuu kolme tuomaria ja mahdollisesti esittelijä, valittaja avustajineen, Maahanmuuttoviraston ylitarkastaja sekä tulkki. Hakemusvaiheessa hankitun riittävän selvityksen perusteella kirjallisessa menettelyssä ratkaistava asia voidaan sen sijaan ratkaista pienemmillä resursseilla kahden tuomarin kokoonpanossa.

Hallituksen esityksen luvussa 5.2.1 todetaan, että Maahanmuuttoviraston jatkopuhuttelu pöytäkirjan tarkastusta varten järjestyy yleensä noin 3–6 viikon päähän ensimmäisestä puhuttelutilaisuudesta, ja esityksessä on laskettu tämän ajan lyhenemisestä aiheutuvia kustannussäästöjä. Hallinto-oikeus kuitenkin huomauttaa, että suullisen käsittelyn järjestäminen asian puutteellisen selvittämisen takia tarkoittaa yleensä asian kaksinkertaista käsittelyä hakemusvaihetta suuremmalla osallistujamäärällä. Asian riittämätön selvittäminen hakemusvaiheessa todetaan lähtökohtaisesti vasta tuomareiden tutustuttua asiaan kokonaisvaltaisesti esittelystä. Tämän jälkeen suullinen käsittely saadaan normaalisti järjestettyä aikaisintaan 2–3 kuukauden kuluttua. Suullisen käsittelyn jälkeen asia esitellään tuomareille vielä uudelleen. Päätös on valmis noin kuukauden kuluttua suullisesta käsittelystä. Hallinto-oikeus toteaa, että suullisen käsittelyn järjestäminen pidentää turvapaikkaprosessin kokonaiskestoa usein enemmän kuin pöytäkirjan tarkastaminen Maahanmuuttovirastossa.

Hallinto-oikeus kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ei ole lainkaan arvioitu puhuttelupöytäkirjojen tarkastuksesta luopumisen resurssi- ja kustannusvaikutuksia hallinto-oikeuksissa. Esityksessä ei myöskään ole otettu huomioon puhuttelupöytäkirjan tarkastuksesta luopumisen vaikutusta valitusten käsittelyaikoihin ja siten turvapaikkaprosessien kokonaiskesto.

Puhuttelupöytäkirjojen tarkastamisen siirtyessä enenevässä määrin hallinto-oikeuksien tehtäväksi valitusten käsittelyajat todennäköisesti pidentyvät nykyisillä resursseilla, eikä hallituksen esityksessä asetettu tavoite turvapaikkaprosessien tehostamisesta siten toteutuisi. Edellä todettu huomioon ottaen on olennaista huolehtia siitä, että hallinto-oikeuksilla on riittävät resurssit ratkaista asiat viivytyksettä ja oikeusvarmasti työmäärän kasvaessa.

Kansainvälisen suojelun tarve sur place -tilanteissa (88 b § 2 mom)

Hallinto-oikeus pitää kannatettavana ja tarpeellisenä uuden 88 b §:n 2 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa lausuttua viranomaisen perusteluvollisuudesta 2 momentin soveltamisen edellytyksenä. Hallinto-oikeus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että hakijan tahallista ja vilpillistä toimintaa on tosiasiallisesti vaikea osoittaa etenkin, kun kyse on vakaumukseen tai elämänskatsomukseen liittyvistä perusteista. Ehdotettu säännös lisää jonkin verran valitusten ja suullisten käsittelyjen määrää hallinto-oikeuksissa.

Kansainvälistä suojelua saaville myönnettävien matkustusasiakirjojen käyttörajoitukset (136 a §)

Hallinto-oikeus toteaa, että matkustusasiakirjojen kelpoisuusalueen rajoittaminen ehdotetun 136 a §:n 1 momentissa siten, että siitä suljetaan pois kansainvälistä suojelua saaneen henkilön kansallisuusvaltio tai entinen pysyvä asuinmaa, on sinällään selkeä. Säännöksen 2 momentissa ehdotettu poikkeussäännös, jonka mukaan poikkeuksellisen painavasta syystä matkustusasiakirja voidaan myöntää rajoituksetta, on sisällöllisesti tulkinnanvarainen ja perustuu tapauskohtaiseen harkintaan, mikä todennäköisesti johtaa asiaryhmää koskevien valitusten määrän kasvuun hallinto-oikeuksissa. Myös rajoittamattomana myönnettyjen matkustusasiakirjojen voimassaoloaikaan liittyviä valituksia tulee jonkin verran vireille.

Kansainvälistä suojelua koskeviin päätöksiin liittyvien karkottamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuutta koskevien säännösten muuttaminen

Hallinto-oikeus pitää sinänsä kannatettavana karkottamis- ja käännättämispäätösten täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan sääntelyn yhdenmukaistamista. Hallinto-oikeus kuitenkin toteaa, että ehdotettu muutos lisää ulkomaalaislain 198 b §:ssä tarkoitettujen täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskevien hakemusten määrää hallinto-oikeuksissa. Kyseisiin hakemuksiin on ulkomaalaislain 199 §:n 4 momentin mukaan tehtävä päätös seitsemän päivän kuluessa, mikä on osaltaan otettava huomioon hallinto-oikeuksien resurssitarpeissa.

Lausunnon on valmistellut hallinto-oikeustuomari Essi Kärkkäinen.

Ann-Mari Pitkäranta

hallinto-oikeuden ylituomari

Helsingin hallinto-oikeus
Radanrakentajantie 5
Helsinki 00520
Puh.: 029 56 42000
S-posti: helsinki.hao@oikeus.fi
www.hehao.fi